

Bildande av Blybergets naturreservat i Älvdalens kommun

Beslut

Länsstyrelsen i Dalarnas län beslutar med stöd av 7 kap. 4 § i miljöbalken (1998:808) att förklara det område som avgränsats på bifogad karta, bilaga 2, som naturreservat. Naturreservatets slutliga gränser utmärks i fält.

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se *föreskrifter*).

Länsstyrelsen fastställer härmed skötselplanen, enligt bilaga 5, med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd till miljöbalken. Naturvårdsförvaltare ska vara Länsstyrelsen i Dalarnas län

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Blybergets naturreservat
Kommun	Älvdalen
Län	Dalarna
NVR id	2043651
Natura 2000-beteckning	Ingår ej i nätverket
Lägesbeskrivning	Naturreservatet ligger 10 km SO om Älvdalens kyrkby i Älvdalens socken
Naturgeografisk region	Norrlands vågiga bergkullterräng med mellanboreala skogsområden, 30a
Huvudsaklig karaktär	Bergsbranter och barrskog
Förvaltare	Länsstyrelsen i Dalarnas län
Fastigheter	Blyberg 9:5, 9:6, 9:11, 31:5 och 70:10, alla privatägda. Blyberg S:5 och S:32 samägda.
Rättigheter	Allmänna färdelservitut Serv 20-ÄLV-41 § 135 s.48/130 och Serv 20-ÄLV-73 förening bil litt N s.59/239 samt Serv 20-ÄLV-228 förening bil E s.20/70. Tele för Telia AB: Lr 2039-323.1 Starkström för Fortum Distribution Ryssa AB: Lr 2039-82.1 Tele och väg för Televerket Radio: Ny 1987-01-14 akt 240 resp. Ny 1985-12-04 akt 5844
Lantmäteriärende	W 15327
Areal	Total areal: 59,8 ha Landareal: 59,8 ha Produktiv skogsmark: 58,0 ha

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara branternas och den naturskogsartade skogens biologiska mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets naturskogar och andra ingående naturmiljöer samt områdets orörda karaktär med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras. De geologiska värdena ska särskilt beaktas.

Syftet är också att i de delar som ligger i anslutning till porfyrbrotten tillgodose behovet av områden för friluftslivet i ett område med stora upplevelsevärden.

Syftet ska tillgodoses genom att:

- skogsmark och övriga naturmiljöer med dess flora och fauna utvecklas fritt.
- området kring porfyrbrotten med dess sydvända löv- och örtrika miljö vårdas genom återkommande röjning. Porfyrbrottens geologiska värden skyddas och åskådliggörs.
- besökare kan uppleva de naturtyper och andra upplevelsevärden som finns i området. Detta görs genom anläggningar och information som inbjuder till, och underlättar, besök i området. Leder och anläggningar ska finnas för besökare med olika behov. De ska också ha en kanaliseringseffekt i syfte att erhålla en långsiktig samexistens mellan friluftsliv och biologisk mångfald genom att känsliga delar inte tillgängliggörs.

Skäl för beslut

Huvuddelen av området äger den naturliga skogens artsammansättning och ekologiska funktion. Området är variationsrikt både vad gäller trädens åldersfördelning och dimensioner. Det finns ställvis mycket död ved i olika dimensioner och nedbrytningsstadier. Sammantaget ger detta goda förutsättningar för stor artrikedom både bland växter och djur.

Blybergsporfyren som skyddas i området är av närmast internationellt intresse och stenbrotten är utmärkta platser för att studera bergarten ur ett vetenskapligt perspektiv.

Värdet för friluftslivet är stort tack vare områdets spännande kulturhistoria knuten till porfyrbrytningen. Dessutom finns i anslutning till porfyrbrotten välbesökta utsiktsplatser med hänförande vyer ner mot Österdalälvens dalgång.

För att områdets naturvärden ska bevaras måste det undantas från skogsbruk. Friluftslivets intressen tas till vara genom öppethållande av porfyrbrottsområdet och med välhållna anläggningar för tillgängliggörande av området.

Föreskrifter

För att säkerställa syftet med naturreservatet förordnar Länsstyrelsen att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Föreskrifterna gäller utöver vad som gäller enligt lag eller annan författning.

A Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägaren och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. anordna upplag, gräva, schakta, dika, dämna eller på något sätt skada mark eller vatten, med följande undantag:
 - sten får efter tillstånd från fastighetsägaren plockas för konstnärliga ändamål (gestaltande konst, prydnadsföremål, smycken, souvenirer och liknande) i Nya Brottet och i ett brott beläget på fastigheten Blyberg 9:5 (bilaga 4),
 - i Nya Brottet får större stenar hämtas med fordon, exempelvis traktor eller frontlastare, efter befintlig väg och med varsam påverkan på skrotstenslagret,
 - efter tillstånd av fastighetsägaren och Länsstyrelsen med varsamma/gamla metoder bryta och tillvarata block ur berget i Nya Brottet,
 - efter tillstånd av fastighetsägaren och Länsstyrelsen utföra provtagning för vetenskapliga syften,
2. avverka skog och utföra skogsvårdande åtgärd samt att upparbeta och ta bort dött träd eller vindfälle, med följande undantag:
 - befintliga sikt- och skjutgator får underhållsröjas,
 - röjning av enstaka grenar och sly för att kunna se rågångsmarkeringar är tillåtet,
3. gödsla, återföra aska i gödningssyfte eller använda bekämpningsmedel,
4. anlägga mark- eller luftledning, uppföra ny byggnad, mast eller annan anläggning,
 - vid jaktpass får enklare konstruktion av naturmaterial uppföras,
5. plantera in, så eller sätta ut växter eller djur,
6. framföra motordrivet fordon i terrängen på barmark, med följande undantag:
 - uttransport av älg, björn, hjort eller vildsvin får ske med fordon som inte ger skador på mark eller vegetation,
 - för tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärende. Insatsen ska omgående anmälas till Länsstyrelsen Dalarna,
 - för färd på befintlig väg vid hämtning av sten vid Nya Brottet,
7. utfodra djur, lägga ut åtel eller vidta andra åtgärder för att locka/samla djur till vissa platser, med följande undantag:
 - att sätta upp saltsten,
 - att lämna den urtagna räntan från älg, rådjur och andra jaktbara arter,
 - utfodring av småfåglar är tillåtet,

B Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom naturreservatet:

1. utmärkning av naturreservatet, uppsättning av informationstavlor samt anläggning och underhåll av leder, anordningar och andra anläggningar för friluftslivets behov,
2. färd med fyrhjuling längs befintliga traktorvägar i samband med persontransport, skötsel, städning och påfyllning av ved inom område som framgår av karta, bilaga 3
3. skötsel och restaurering genom lövskogsinriktad skogsvård, avlägsnande av träd vid utsikterna, och röjning av sly vid porfyrbrotten inom område som framgår av karta, bilaga 3,
4. undersökningar för uppföljning av skötselplanen och naturreservatets syfte.

C Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken

C-föreskrifterna gäller även markägare och innehavare av särskild rätt då de inte nyttjar sin rätt att bruka marken.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. skada växande eller döda – stående eller omkullfallna – träd, stubbar och buskar, med följande undantag:
 - insamling av löst liggande, mindre, torra grenar och kvistar i syfte att göra upp eld,
2. framföra motordrivet fordon i terrängen vilket gäller både barmark och snötäckt mark,
3. plocka stenar eller göra åverkan på mark eller geologiska föremål, med följande undantag:
 - enstaka stenar får av besökare tas med från Nya Brottet (bilaga 4).

Vidare är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd:

4. gräva upp växter, plocka mossor, lavar och vedlevande svampar eller samla in djur (t.ex. insekter),

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § ska gälla omedelbart även om de överklagas. De träder i kraft vid datum som framgår i länets författningssamling, ett dokument som trycks i anslutning till det att beslutet är fattat.

Generella undantag från föreskrifter

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de insatser som behövs för naturreservatets vård och skötsel, och som framgår av föreskrifterna under B. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för uppföljning av bevarandemål och åtgärder, eller vid tillsyn.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för normalt underhåll av de vägar och ledningar/ledningsgator som syns på beslutskartan, bilaga 2. Föreskrifterna ska vidare

inte utgöra hinder för skötsel och nyttjande av den källa som finns vid bergets fot, se bilaga 4.

Med normalt underhåll avses sådana åtgärder som syftar till att upprätthålla anläggningarna i dagens utformning, utbredning och funktion.

Förtydliganden av föreskrifter

I *punkt A6* regleras terrängkörning. Angående undantaget från föreskriften som handlar om uttransport av vilt ska begreppet ”skador” inte i tolkas lika strikt som ”märken”. Transportvägar ska väljas med omsorg för att minimera mark- och vegetationsskador. Terrängkörning får aldrig medföra att hydrologiska förhållanden eller vattenkvalitet förändras.

I *punkt C4* förbjuds att utan Länsstyrelsen tillstånd gräva upp växter, plocka mossor, lavar och vedlevande svampar, samt att samla in djur. Matsvamp och bär får plockas i naturreservatet.

Dispens

Länsstyrelsen får enligt 7 kap. 7§ miljöbalken, om det finns särskilda skäl, lämna dispens från meddelade föreskrifter.

Beskrivning av området

Natur- och friluftsvärden

Blybergets mäktiga höjdmassiv reser sig över Österdalälvens dalgång för att nå 525 meter över havet vid Blybergets topp. Berget har branta sidor, typiskt för porfyrberggrunden. Den otillgängliga östra branten är granskogsbevuxen med hänglavrik, fuktig granskog, medan de västra sluttningarna är torrare och talldominerade. Skogen är opåverkad av modernt skogsbruk och hyser flera av den äldre skogens typiska arter, vissa rödlistade.

Friluftslivet kretsar kring porfyrbrotten och de vackra utsikterna ovanför dessa. Fina leder gör utsiktsplatserna lättillgängliga även om en betydande stigning för att nå dem medför viss ansträngning. Området är välbesökt av både lokalbefolkning och mer långväga besökare.

Miljön i och kring porfyrbrotten är av stort kulturhistoriskt intresse. Här kan den förr så omfattande verksamheten studeras på plats. En mindre utställning som finns inrymd i en enkel byggnad ger god inblick i det mödosamma stenbrytningsarbetet.

Markanvändning

I skogsdelen av området är den pågående markanvändningen skogsbruk. I porfyrbrotten pågår visst uttag av material för konståndamål.

Planeringsbakgrund

Området ingår till mindre delar i riksintresse för naturvärden, Blyberg.

I kommunens översiktsplan är området omnämnt i form av riksintresse med rekommendationen: "Hänsyn ska tas till riksintresset vid pågående och förändrad markanvändning". Skyddet som naturreservat kan inte anses strida mot översiktsplanen.

Blyberget omfattas inte av några områdesbestämmelser eller någon detaljplan.

Gamla porfyrbrottet utgör fornlämning medan Nya brottet betraktas som Övrig kulturhistorisk lämning. "Ugglasstenen" med dess inristningar utgör fornlämning

Ärendets handläggning

Blybergets skogliga naturvärden uppmärksammades 1995 av Ulf Lindenbaum i samband med inventering av nyckelbiotoper. Därefter utförde Sebastian Kirppu på uppdrag av Blybergs samfällighetsförening en naturvärdesinventering av delar av området under 2012 och påvisade ytterligare värden och skyddsvärda arter. I och med att stora delar av skogen klassificerades som nyckelbiotoper kontaktade markägare Skogsstyrelsen och sedermera Länsstyrelsen med önskemål om ersättning för skog som av naturvårdsskäl inte bör avverkas. Under 2014 presenterade Länsstyrelsen ett förslag till områdesavgränsning på ett möte i Blybergs bystuga för berörda markägare. Skogen värderades därefter, avtal inrättades, varefter markersättningsfrågorna hade lösts under våren 2017.

Ett förslag till beslut har skickats på remiss till sakägare, myndigheter och intresseföreningar. Följande svar eller yttranden har inkommit:

Älvdalens kommun har inget att erinra mot reservatets bildande. Ärendet har behandlats i Älvdalsdelegationen som inte har haft några synpunkter på bildandet.

Naturvårdsverket tillstyrker reservatets bildande. **Skogsstyrelsen** har inget att erinra.

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) är positiva till reservatet. Myndigheten anser att området är av sådan geologisk dignitet att detta bör framgå av syftet med skyddet. Man önskar även ett undantag från föreskriften A1 som medger provtagning för vetenskapliga syften. Dessutom bidrar man med ett förslag till utökad geologisk beskrivning. – Samtliga dessa synpunkter har inarbetats.

Blybergs Viltvårdsområde påtalar att regleringen av korttidsjakt är onödig eftersom detta redan regleras i VVO:ts stadgar. – Länsstyrelsen tar därför bort föreskriften.

Jägareförbundet Dalarna påpekar att forskriften gällande förbud mot att utfodra djur strider mot jaktlagens fjärde paragraf och dessutom motverkar behovet av att hålla undan sly i skötselområde 2. – Länsstyrelsen anser att utfodring inte bör ske inom reservatet och att jaktlagens fjärde paragraf inte är tillämplig eftersom utfodring utan hinder kan ske utanför reservatet som är av begränsad storlek. Däremot håller Länsstyrelsen med om att viltbete kan befrämja områdets skötsel, men menar att detta kommer att ske spontant.

Dalarnas Ornitologiska Förening (DOF) ser det som mycket positivt att området skyddas som naturreservat och tillstyrker i huvudsak de föreslagna föreskrifterna och skötselplanen. Man påpekar dock att föreningens generella inställning är att fågeljakt inte ska tillåtas i våra naturreservat. Skälet till detta är att naturreservaten inom en snar

framtid kommer vara öar i ett skogslandskap där gammal skog saknas. ”Det logiska är då att låta dessa öar vara både fredade reproduktionsområden och födoområden mera generellt. Det är t.ex. inte rimligt att man under den traditionella toppjakten på tjäder under vintern ska kunna tömma reservaten på fåglarna. Det är bättre att se dem som områden som kan ’försörja’ omgivande hårt brukade marker med fåglar. Naturreservatens gamla skogar har mycket stor betydelse för fågellivet.” – Länsstyrelsens bedömning är att fågeljakten i området är av så ringa omfattning att den kan fortgå utan att nämnvärd påverkan sker på skogsfågelstammen. Reservatet är så litet att dess betydelse som spridningskälla torde vara marginell.

DOF noterar vidare att forskrifterna ska ta upp förbud mot användande av slagfällor eftersom risk finns att lavskrika och vissa hålhäckande arter kan drabbas av fällorna. – Länsstyrelsen menar att risken för detta är försumbar inom denna typ av reservat där fällfångst sker i mycket ringa omfattning.

Föreningen saknar en föreskrift om tillståndsplikt för tävlingar. – Länsstyrelsen menar att de generella kraven på tillstånd från markägaren samt samråd med Länsstyrelsen vid större arrangemang är tillräckligt.

DOF vill även uppmärksamma problemet med användande av drönare som kan vara störande för både fauna och friluftsliv. – Länsstyrelsen följer utvecklingen, men ser ännu inga skäl till att förbjuda användandet.

Remissen har även skickats till Ellevio respektive Teracom som har anläggningar strax utanför reservatet. Båda har svarat att de inte har något att erinra.

Motivering

Ett mark- eller vattenområde får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa, eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat, (se 7 kap. 4 § miljöbalken).

Länsstyrelsen gör följande bedömning:

Det föreslagna området har mycket höga natur- och friluftslivsvärden. Det innefattar gamla, av modernt skogsbruk opåverkade skogar med innehåll av rödlistade arter och intressanta brantmiljöer med särpräglad flora och fauna. Vidare finns för friluftslivet värdefulla utsiktspunkter samt besöksmål i form av kulturhistoriskt skyddsvärda miljöer som speglar porfyrbrotten och verksamheten kring dessa.

Områdets natur- och friluftslivsvärden är sådana att de kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas. Detta skyddsbehov tillgodoses bäst genom bildande av naturreservat. Beslutet följer de riktlinjer som gäller för Länsstyrelsens prioritering av områdesskydd.

För att skydda och sköta områdets natur- och friluftsvärden fattar Länsstyrelsen beslut om föreskrifter och fastställer en skötselplan. Föreskrifterna behövs för att naturreservatet ska uppnå sitt syfte och för att områdets naturvärden ska bevaras för framtiden. För

de gällande föreskrifterna finns ett antal undantag som främst syftar till att tillgodose allmänna intressen som sjukvårdstransporter, jakt och friluftsliv. Länsstyrelsen bedömer att dessa undantag inte kommer påverka områdets naturvärden i en sådan omfattning att syftet med naturreservatet åsidosätts.

Terrängkörning regleras i huvudsak i terrängkörningslagen, men förtydligas i föreskrift A10 och C3. Föreskriften syftar till att minimera skador på mark och vegetation. Detta innebär att det är ytterst sällan som terrängkörning på barmark i våtmarksmiljöer är möjlig. Avvägningen bedöms tillgodose jaktintresset, friluftslivets intressen och behovet av skydd för mark och vegetation. I B-föreskrifterna medges åtgärder såsom exempelvis uppmärkning av reservatet, skötsel av naturvärden och av anläggningar för friluftslivet, samt uppföljning, för att syftet med naturreservatet ska uppnås.

Vid avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap. 25 § i miljöbalken bedömer Länsstyrelsen att inskränkningarna i enskilds rätt att använda mark eller vatten inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Ett permanent skydd av Blybergets naturreservat bidrar till uppfyllande av miljömålen Levande skogar och Ett rikt växt och djurliv.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark och vattenområden enligt 3 kap. miljöbalken samt med den kommunala översiktsplanen.

Länsstyrelsen bedömer att de inskränkningar som sker i allmänhetens rätt att färdas och vistas i området är av sådan ringa omfattning att någon konsekvensutredning enligt förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning inte behövs.

Av ovan redovisade skäl anser Länsstyrelsen att Blyberget ska avsättas som naturreservat.

Upplysningar

Vissa verksamheter och åtgärder kommer med stöd av föreskrifter som fattas i detta beslut enligt 7 kap 5,6 eller 30 §§ miljöbalken, att omfattas av dispens eller tillståndskrav. Länsstyrelsen vill påminna om att vissa verksamheter och åtgärder m.m. utöver aktuella föreskrifter *även* kan omfattas av andra bestämmelser i miljöbalken eller av bestämmelser i annan lagstiftning.

Bestämmelserna i skogsvårdslagen och Skogsstyrelsens föreskrifter om bekämpning av skadeinsekter och tillvaratagande av skadad skog gäller ej inom naturreservatet, i den mån vad där sägs strider mot föreskrifterna i naturreservatet. Det innebär t.ex. att eventuella vindfällan och stormskadad skog ska lämnas orörda. Uppkommer insekts-skador på skog i anslutning till naturreservatet som en följd av att åtgärder för insekts-bekämpning inte vidtagits inom naturreservatet ska frågan om ersättning bedömas enligt skadeståndsrättsliga regler.

Vid spontant uppkommen skogsbrand har markägaren ansvar för bevakning i den utsträckning som har beslutats av räddningsledaren efter avslutad räddningsinsats. Se 3 kap. 9 § i lagen om skydd mot olyckor (2003:778).

I de fornlämningar som finns i området och inom de omgivande fornlämningsområdena gäller även skydd enligt kulturmiljölagen. Detta innebär bland annat att det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning. Skog får avverkas under förutsättning att berörda fornlämningar inte skadas.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling. Beslutet delges sakägarna enligt sändlista med delgivningskvitto.

Överklagan

Beslutet kan överklagas till Regeringen, Miljö- och energidepartementet, se bilaga 6 (formulär 6).

Detta beslut har fattats av landshövding Ylva Thörn. I den slutliga handläggningen deltog även jurist Sarah Bauer, antikvarie Agneta Jonsson, planhandläggare Sofia Ohlnér, funktionssamordnare Jemt Anna Eriksson och naturskyddshandläggare Lennart Bratt, den sistnämnde föredragande.

Ylva Thörn

Lennart Bratt

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

För information om hur Länsstyrelsen i Dalarnas län behandlar personuppgifter, se www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

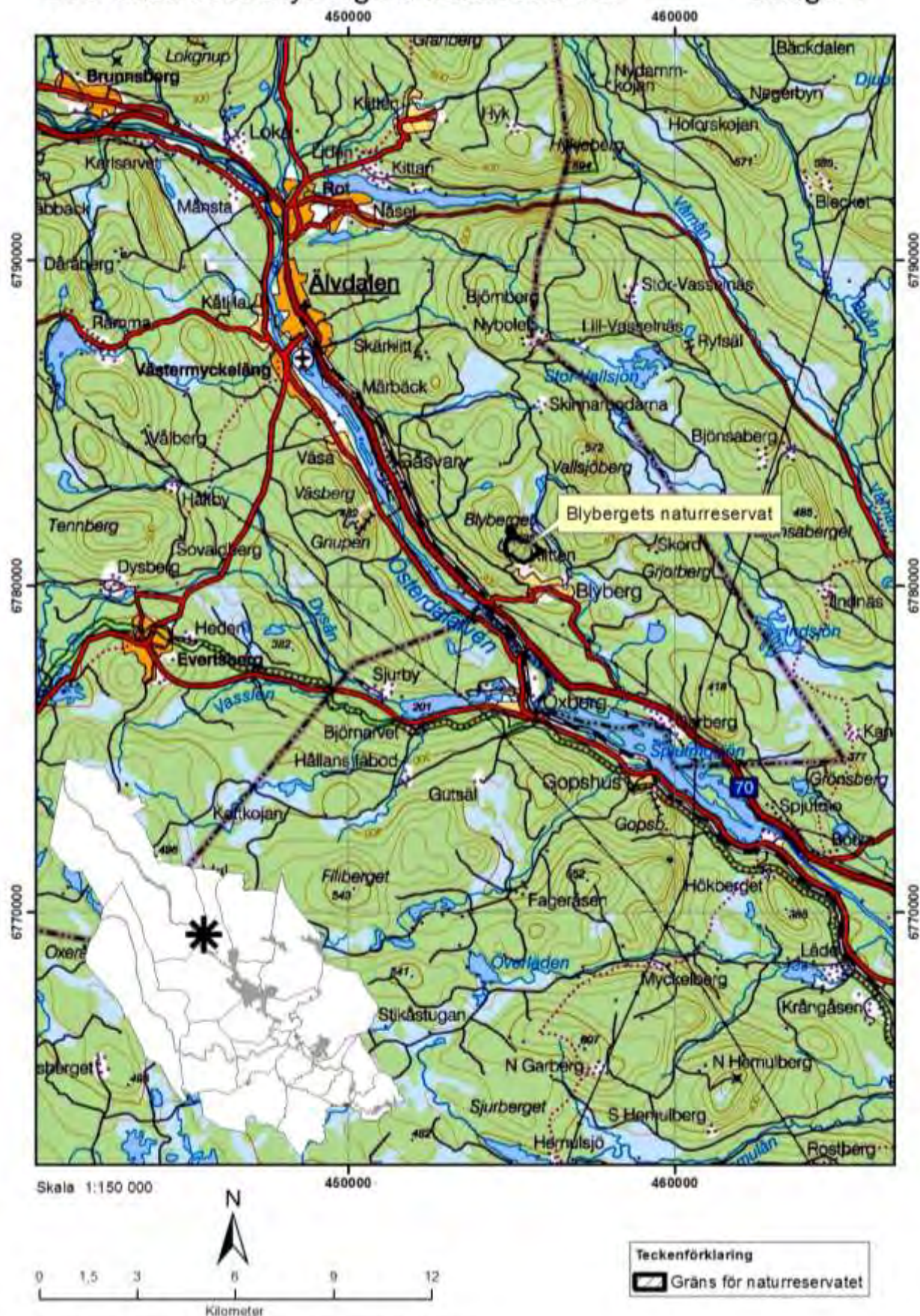
Bilagor:

Bilaga 1	Översiktskarta
Bilaga 2	Beslutskarta
Bilaga 3	Föreskriftskarta (Skötselområden och anläggningar)
Bilaga 4	Karta över undantag från föreskrifter
Bilaga 5	Skötselplan
Bilaga 6	Överklagningsformulär (markägare och sakägare)

Sändlista: sändlistan är borttagen i webbversionen.

Översiktskarta Blybergets naturreservat

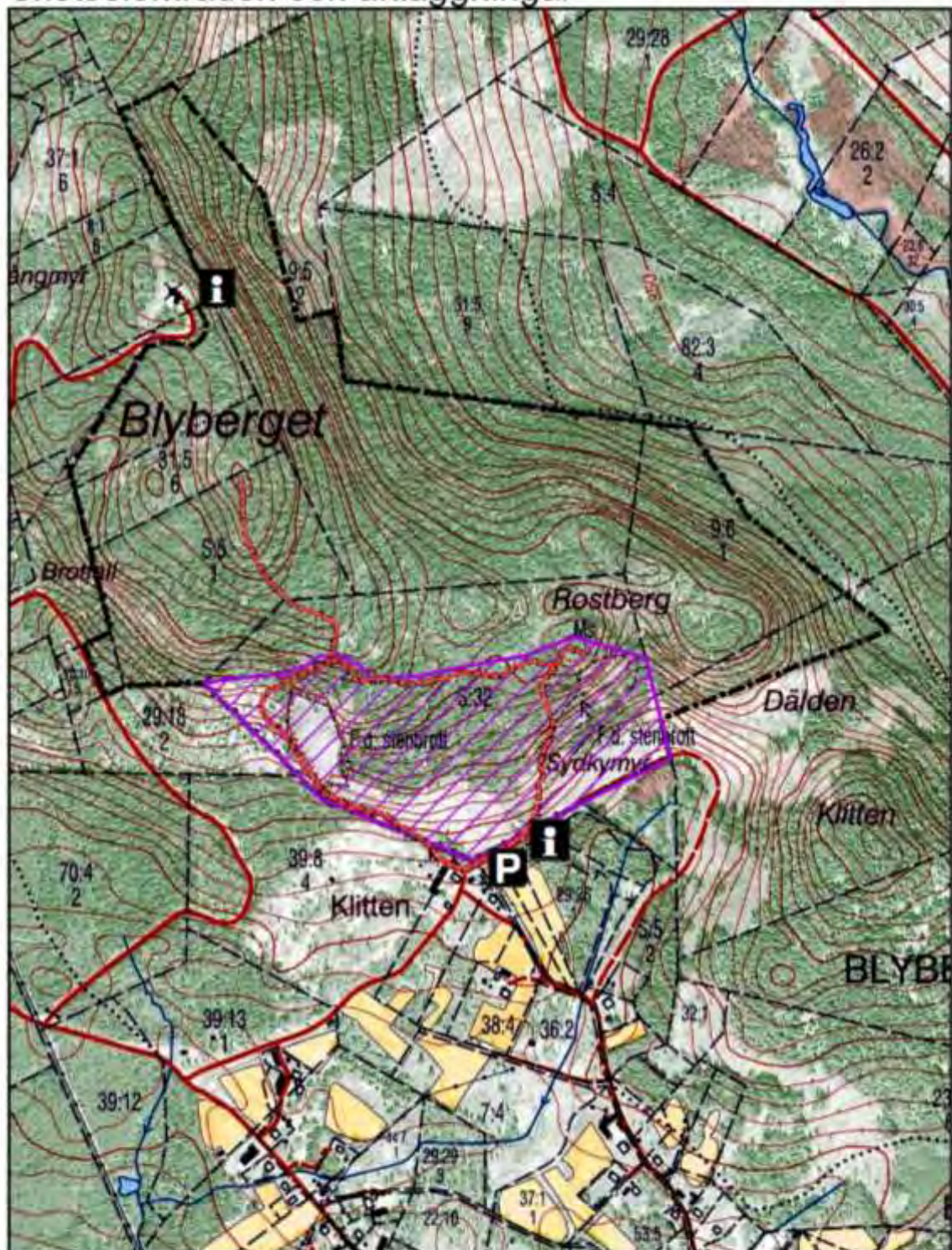
Bilaga 1

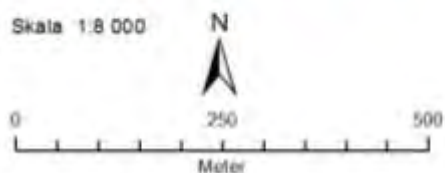
Blybergets naturreservat

Skötselområden och anläggningar

Bilaga 3

Skala 1:8 000

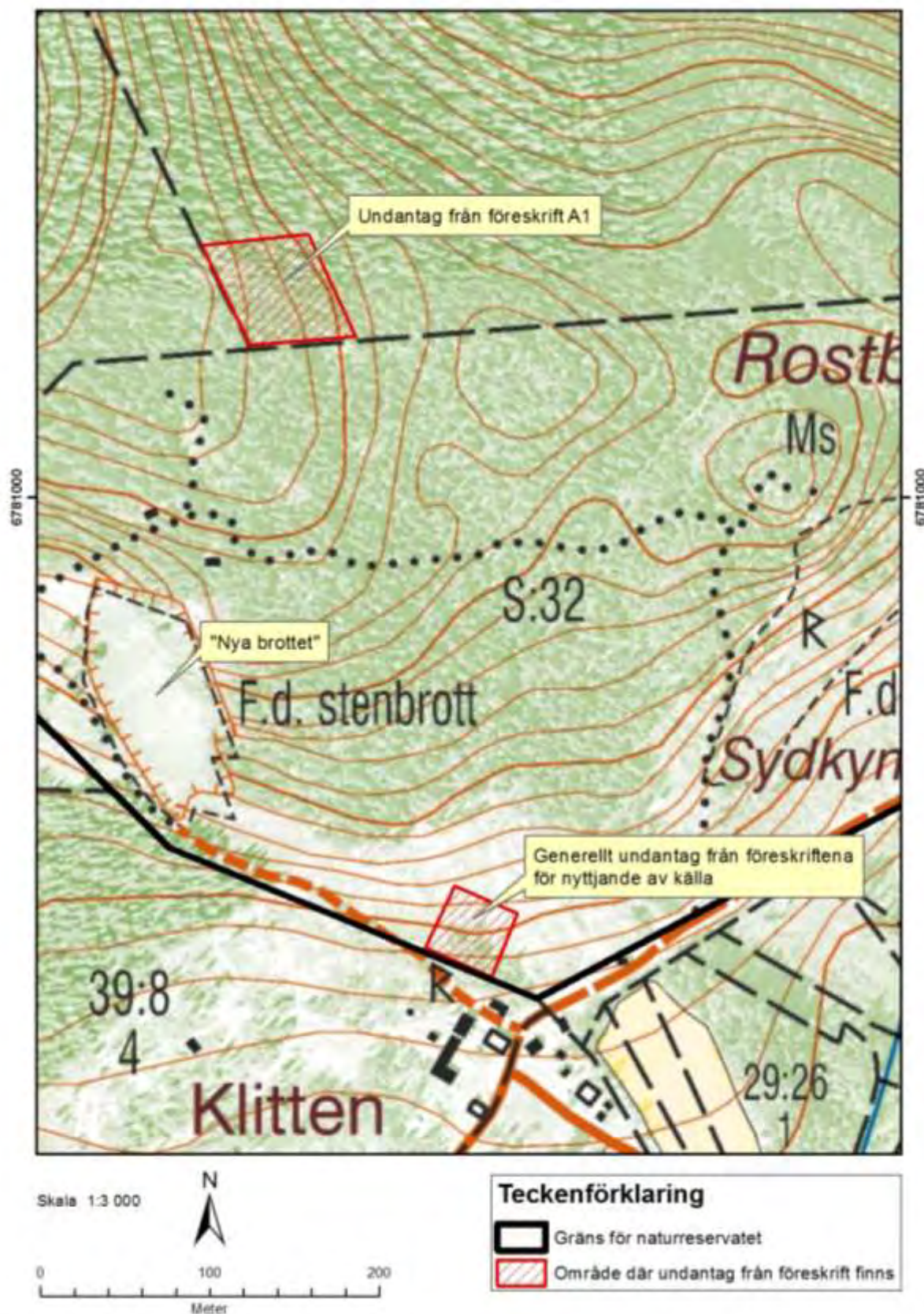
©Landsflyreisen Dalarna, Bakgrundskarta ©Lantmäteriet, Ärende 106.0004/188 W

Teckenförklaring

- Gräns för naturreservatet
 Skötselområde friluftsliv och kulturminnesvård
 Led (inklusive trappor och traktorväg)

Undantagskarta Blybergets naturreservat

Bilaga 4

Skötselplan för naturreservatet Blyberget

Innehåll

Administrativa data	3
Beskrivning av området	4
Geovetenskap	4
Biologi	5
Kulturhistoria	7
Jakt och övrigt friluftsliv	7
Infrastruktur	8
Om "Porfyrriket"	8
Källförteckning	9
Avvägningar mellan bevarandevärden	11
Syfte med naturreservatet	11
Prioritering mellan bevarandevärden	11
Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	12
Skötselområde 1: Äldre skog med fri utveckling	12
Skötselområde 2: Området för friluftsliv och kulturmiljövård	13
Skötselområde 3: Friluftsliv och anläggningar	14
Jakt	20
Dokumentation och uppföljning	20
Dokumentation	20
Uppföljning	20
Revidering av skötselplanen	21
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	21
Bilagor:	21

Beskrivningsdel

Administrativa data

Namn	Blybergets naturreservat
NVR id	2043651
Natura 2000-beteckning	-
Län	Dalarna
Kommun	Älvdalen
Markslog: <i>(uppdelning i enlighet med Naturvårdsverkets rapport nr 5391)</i>	
Tallskog	4,9 ha
Granskog	28,6 ha
Barrblandskog	10,7 ha
Lövblandad barrskog	5,1 ha
Triviallövskog	1,7 ha
Ungskog inklusive hyggen	7,1 ha
Skogsimpediment	0,8 ha
Övrig öppen mark	1,0 ha
Totalt	59,8 ha
Rättigheter	
Bebyggelse och anläggningar	Enkel museibyggnad, sommarladugård, slobod, torrdass, trappor och skyddsstängsel
Förvaltare	Länsstyrelsen Dalarna

Beskrivning av området

Geovetenskap

Blyberget är uppbyggt av en vackert brunviolett, strökornsrik porfyr som benämns blybergsporfyr, eller på modernare språk ”ryolitisk till dacitisk ignimbrit”. Den hårda bergarten bidrar till blybergsmassivets skarpa och iögonenfallande topografi. Den bidrar även till en svårvittrad brottyta med ogynnsam inverkan på artmångfalden i klippmiljöerna.

Blybergsporfyren är en av Sveriges mest kända och berömda bergarter (faktiskt känd över hela världen), framför allt pga. de konstföremål som finns spridda.

Porfyreerna bildades som vulkaniska avsättningar för ca 1.7 miljarder år sedan då glödande askmoln (pyroklastiska flöden) spyddes ut ur vulkaner som då fanns i området. Molnet består av het gas (mestadels vattenånga) mättad med glödande, smälta och fasta partiklar, pimpsten och bergartsfragment. Molnet rör sig från en krater efter marken, med hastigheter av flera hundra kilometer i timmen. Temperaturen i detta glödande moln kan variera mellan ca 500–900°C. Den höga temperaturen som var i askmolnet har gjort att pimpstensfragmenten plattats till och askpartiklarna svetsas samman till denna täta bergart.

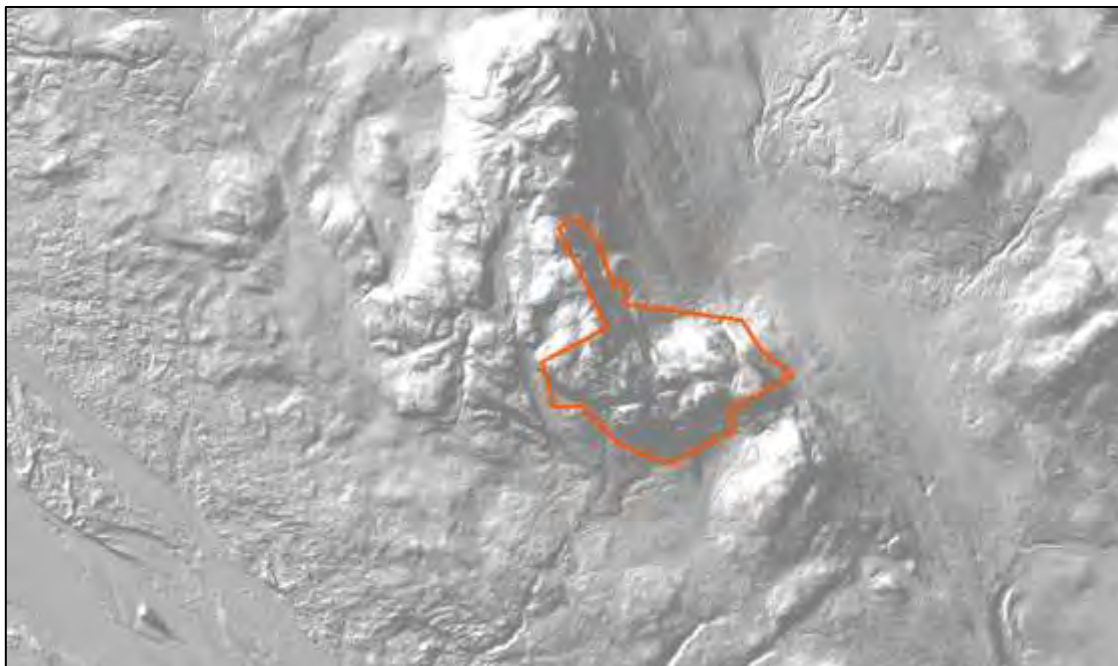
I Blyberget är bergarten mycket finkornig, brunviolett med rikligt av strökorn av fältspat. Strökornen fördes med magman som kristaller. Bergarten innehåller sparsamt med strimmor som utgörs av tillplattade pimpstensfragment och kollapsade gasbubblor vilka beskrivits ovan.

Porfyreerna i Dalarna är osedvanligt välbevarade rester som inte har påverkats nämnvärt av deformation och omvandling orsakad av bergskedjebildningar som det annars finns spår av i mellersta Sverige.

Nya stenbrottet är en utmärkt plats att studera bergarterna ur ett vetenskapligt perspektiv och många geologistudenter, forskare och amatörgeologer besöker denna geologiskt illustrativa och natursköna lokal för att studera de processer som en gång skapat berget.

Morän av normal beskaffenhet täcker berggrunden. Några kvartärgeologiska landformer kan inte urskiljas i höjdmodellen nedan, men kraftiga dräneringsvägar har eroderats ut i sluttningarna nedanför berget.

Området dräneras till Österdalälven, de östra delarna via Blybergsån, de västra via mindre bäckar. En källa finns vid reservatets sydspets. Källan sägs vara den bästa i hela Blyberg. Under de torra åren på 1950-talet var det här som man kunde hämta vatten till hela Blyberg.

Terrängmodell över Blyberget skapad utifrån laserscanningsdata.

Biologi

Vegetation och flora

Skogen på bergets branta östsluttning utgörs av fuktig och hänglavsrik granskog med ett tämligen örtrikt fältskikt dominerat av trivialare arter som harsyra. De brantaste partierna har lodytor med en intressant mossflora; bland annat påträffas purpurmylia. I bottenskiktet återfinns arter som stor bräkenmossa och mörk husmossa. Knäroten är spridd i skogen. För skogstypen typiska signal- eller rödlistearter påträffas, t.ex. ull-, gräns- och kötticka, doftskinn, skuggblåslav och violettgrå tagellav, den sistnämnda främst på höjdlägesgranar vid bergets krön. Den bördiga skogstypen utvecklar dock snabbt höga naturvärden i och med den stora virkesproduktionen som medger att utbudet av tillgängliga vedsubstrat hastigt ökar.

Ett källdråg strax söder om mastvägen har en rik flora med dvärghäxört, grönkulla, ögonpyrola, ormbär och kärrfibbla.

De solvarma, sydvända brotten har en örtflora som idag efter att avverkning och röjning har skett är hyggesliknande, men med inslag av kulturmarksarter som kan vara en rest från den tid då brotten var i bruk, men också invandrare från de närbelägna kulturmarkerna i Blybergets by,

Skogstillstånd

Kring toppen av Blyberg finns en sammanhängande gammelskog dominerad av gran med höga naturvärden. Skogen har under lång tid skonats från skogsbruk. Skogens egna processer har påbörjats genom självgallring bland trädstammarna och hänglavar förekommer ställvis ymnigt. Död ved finns i alla de olika successionerna från nyligen döda

torrträd till lågor som legat och förmultnat en tid. Gamla träd finns av både gran och tall. De äldsta träden är de gammeltallar som står i de skarpa branterna på Blybergets syd- och västbrant. Dessa har flera hundra år på nacken. Den branta östsluttningen är bevuxen med reslig, fuktig och hänglavrik granskog. Påverkan av huggningar sträcker sig imponerande högt upp i branten, vilket innebär att riktigt gamla granar saknas. Ett stråk nedanför masten har fällts fullkomligt av stormvindar och bildar nu ett ogenomträngligt plockepinn, till glädje för exempelvis gärdsmyg. Flackare partier på östsidan hyser hög- och rakstammig äldre tallskog med ringa fältskikt.

Fauna

Branterna hyser av och till fjällvråk och korp, och ibland hörs berguven ropa från berget. I den fuktiga granskogen i östbranten trivs fåglar som gärdsmyg, gransångare, morkulla och olika hackspettar. Mindre mörghorre är en skalbagge av visst naturvårdsintresse som förekommer. Faunan i övrigt är dåligt känd.

Värdefulla arter

Tabell över observerade rödlistade arter, signalarter och Natura 2000-arter. Kategorierna är rödlistad art enligt ArtDatabanken 2015, (RE) Försvunnen, (CR) Akut hotad, (EN) Starkt hotad, (VU) Sårbar, (NT) Nära hotad, (DD) Kunskapsbrist; Signalart enligt Skogsstyrelsen (S); samt Regionalt hotad art (RH)

Art	Vetenskapligt namn	Kategori
Kärlväxter		
Dvärghäxört	<i>Circaea alpina</i>	S
Knärot	<i>Goodyera repens</i>	NT
Mossor		
Vedtrappmossa	<i>Anastrophyllum hellerianum</i>	NT
Purpurmylia	<i>Mylia anomala</i>	S
Svampar		
Doftskinn	<i>Cystostereum murrayi</i>	NT
Gränsticka	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	NT
Ullticka	<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>	NT
Gammelgransskål	<i>Pseudographis pinicola</i>	NT
Lavar		
Garnlav	<i>Alectoria sarmentosa</i>	NT
Vedflamlav	<i>Ramboldia elabens</i>	NT
Vedskivlav	<i>Hertelidea botryosa</i>	NT
Violettgå tagellav	<i>Bryoria nadvornikiana</i>	

Kulturhistoria

I området finns två stora stenbrott som ägs av Blybergs samfällighetsförening. Det gamla användes från porfyrepokens början 1788 fram till början av 1940-talet och är numera skyddat som fornlämning. Det nya brottet öppnades 1939 och var i bruk fram till mitten av 1960-talet. Här bröts sten som användes för infordringen i så kallade rörkvarnar, vilka användes i gruvindustrin för finfördelning av malmen.

Porfyrbearbetningen i Älvdalen startade 1788 som ett arbetsmarknadsprojekt. Efter flera nödår under 1700-talet bildades Porfyrverket i syfte att ge människorna i Älvdalen en utkomst. Genom skickligt ingenjörsarbete och konstnärligt högtstående design blev Älvdalens porfyrverk den ledande konsthantverkindustrin i Europa. Mängder av besökare – både turister och industrispioner – togs emot i Älvdalen.

Brottet i Blyberg blev huvudleverantör av råvara till Porfyrverket. Här fanns möjlighet att bryta större block utan sprickor för stora pjäser och skapelser. Blybergsporfyrens färgvarianter och mönstring är också tilltalande av estetiska skäl. När verksamheten var som störst arbetade ett 25-tal man i porfyrbrotten i Blyberg. Förutom dem som var anställda av porfyrverket hade också Blybergsbor egen verksamhet med egna brott i berget. De sålde grovhackade ämnen till Porfyrverket.

I skogen utanför den samfällda marken anträffas ytterligare några mindre, övervuxna brott. En mindre samfällighet finns utmärkt på äldre ekonomiska kartor inom nuvarande fastigheten Blyberg 9:5. I skogen nedanför östbranten finns även spår efter äldre aktiviteter i form av en stor kolbotten. Man kan även skönja ett spisröse och en kojgrund på platsen enligt inventering inom "Skog och historia".

Jakt och övrigt friluftsliv

Friluftslivet i området är starkt koncentrerat till området med brotten och utsiktspunkterna. Hit söker sig stundtals många besökare från när och fjärran. Blyberget har en speciell betydelse för blybergsborna. Stenbrotten och minnen från dessa har en naturlig plats i Blybergs historia. Berget som sådant är dominerande i miljön i Blyberg. Det är naturligt för blybergsbor att söka sig "upp på berget" för fritidsaktiviteter. Midsommarnatten kräver ett besök på berget. Det finns flera alternativa platser att uppleva midsommarnatten och soluppgången på. Från olika platser uppe på berget kan man se åt olika väderstreck. Man kan åt öster se hur solen kommer upp framför sig. Åt väster ser man hur solstrålarna börjar spela först upp på bergen på andra sidan älven, sedan längre ner i dalen.

Blybergs samfällighetsförening har gjort åtgärder för att tillgängliggöra brotten. Trappor har byggts i de mest branta partierna. Skyddsräcken har satts upp. Stigar har brutits. Den rivna raststugan och redskapsboden i nya brottet har återuppförts. Här har också en mindre utställning med redskap gjorts. En slogbod har uppförts på högsta punkten i nya brottet.

I nya brottet finns mängder med skrotsten. Samfällighetsföreningen har sålt sten härifrån då och då. Konstnärer har fått tillåtelse att hämta sten för sin verksamhet här utan kostnad.

Brotten hotades av igenväxning då ingen aktivitet längre pågick. Genom bidrag från Skogsstyrelsen blev det möjligt för föreningen att genomföra en omfattande röjning av skog i själva brotten och i den närliggande miljön.

Övriga delar av reservatet är svårtillgängliga och besöks sällan av människor.

Jakt bedrivs i normal omfattning i området. Jakten är organiserad inom Älvdalens Östra Älgskötselområde och Blybergs Viltvårdsområde.

Infrastruktur

Blyberget besöks lämpligast genom att ta sig med bil till den parkering som finns iordningställd nedanför Gamla Brottet. Via skogsbilvägar kan även de östra delarna, eller området i norr, vid masten, nås. Inga åtgärder kommer dock att göras för att underlätta för besök från de senare vägarna.

Om "Porfyrriket"

I Älvdalen pågår aktiviteter som syftar till att samla natur- och kulturreсурser under ett gemensamt paraply. Tanken är att detta ska ske genom en ekonomisk förening som är under bildande. Namnet är "Porfyrriket". Genom att presentera resurser och evenemang på ett gemensamt sätt kan de olika attraktionerna stärka varandra till båtnad för kulturliv, besöksnäring, friskvård mm.

Blyberget är en av de viktiga resurserna i det samlade "Porfyrriket". Den information som Länsstyrelsen utarbetar bör utformas på ett sätt som är i samklang med det som görs i övrigt inom "Porfyrriket".

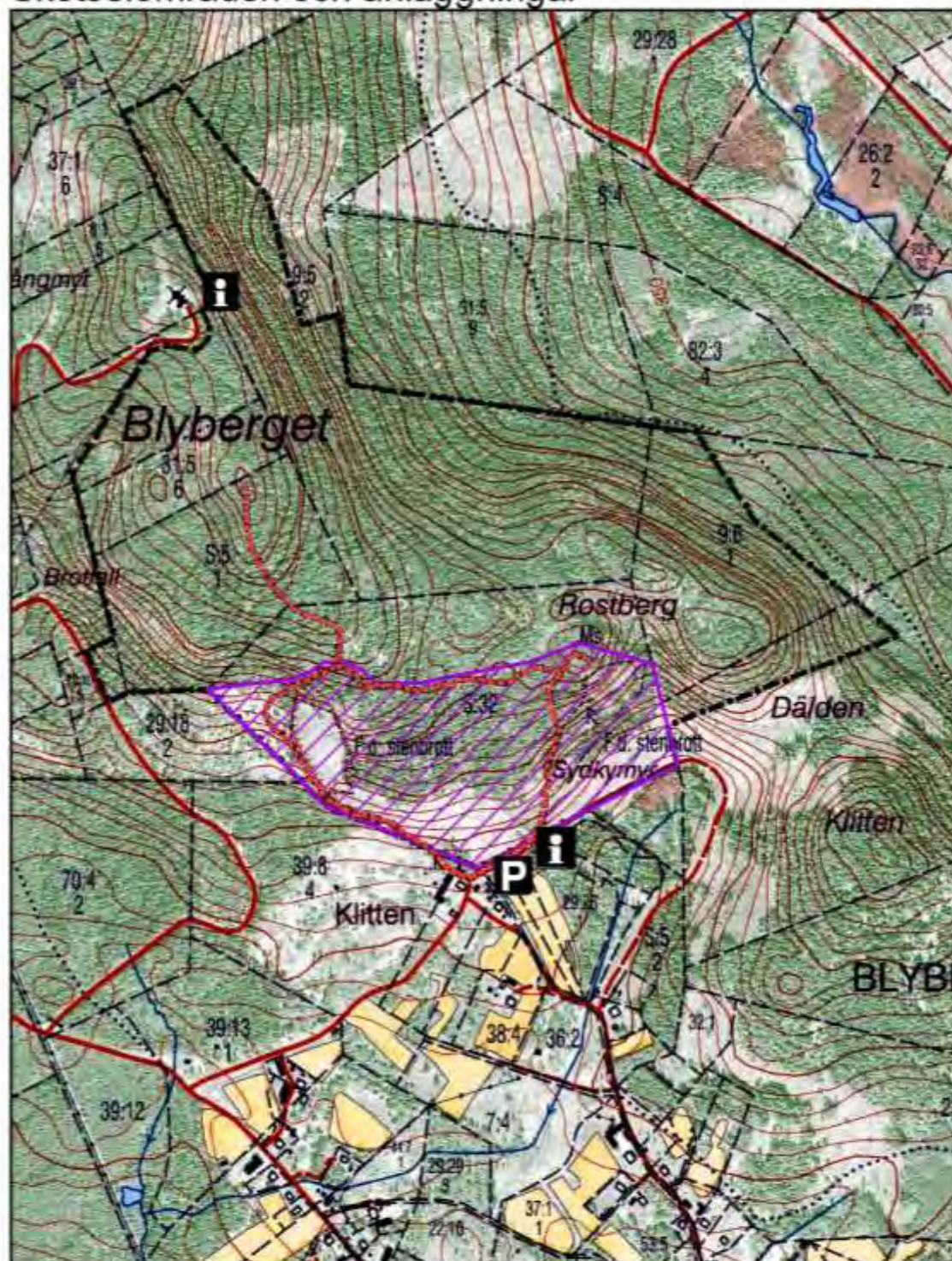

Två urnor i blybergsporfy. Den vänstra urnan är tillverkad före 1850 och har kraftfulla akantusornerade brännförgyllda hänklar. Urnan finns på Porfyrmuséet i Älvdalen. Urnan till höger finns på Slottet i Stockholm.

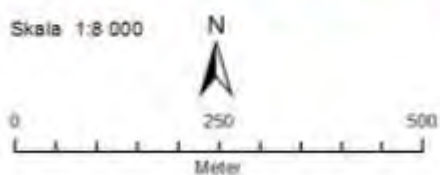
Källförteckning

- Hjelmqvist, S, 1966: *Beskrivning till berggrundskarta över Kopparbergs län*. SGU, ser Ca nr 40.
- Ripa m.fl. 2012: *Beskrivning till berggrundskartan Västra delen av Dalarnas län*. SGU K 382.
- Länsstyrelsen i Kopparbergs län, 1988: *Naturvårdsprogram för Kopparbergs län*. Länsstyrelsen i Kopparbergs län 1988:1.
- Svenson, S-Å, 1985: *Översiktlig naturinventering för Älvdalens kommun*. Länsstyrelsen i Kopparbergs Län, N1985:1.

Blybergets naturreservat
Skötselområden och anläggningar

Skala 1:8 000

Teckenförklaring

- Gräns för naturreservatet
 Skötselområde friluftsliv och kulturminnesvård
 Led (inklusive trappor och traktorväg)

Plandel

Avvägningar mellan bevarandevärden

Blybergets naturreservat är tydligt tudelat till sin natur på så vis att friluftslivet är starkt koncentrerat till området kring brotten och utsiktspunkterna. Naturvärdena å andra sidan är lokaliserade till de svårtillgängliga, branta skogsmiljöerna. Sammanfaller gör värdena främst genom förekomsten av riktigt gamla tallar i anslutning till höjdpartierna och därmed utsikterna. Vid en avvägning faller det sig naturligt att prioritera friluftslivs- och kulturvärdena i området vid brotten och utsikterna medan naturvärdena prioriteras i övrigt. Vid utsikterna ska de gamla träden skyddas vid eventuella åtgärder.

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara branternas och den naturskogsartade skogens biologiska mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets naturskogar och andra ingående naturmiljöer samt områdets orörda karaktär med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras. De geologiska värdena ska särskilt beaktas.

Syftet är också att i de delar som ligger i anslutning till porfyrbrotten tillgodose behovet av områden för friluftslivet i ett område med stora upplevelsevärden.

Syftet ska tillgodoses genom att:

- skogsmark och övriga naturmiljöer med dess flora och fauna utvecklas fritt.
- området kring porfyrbrotten med dess sydvända löv- och örtrika miljö vårdas genom återkommande röjning. Porfyrbrottens geologiska värden skyddas och åskådliggörs.
- besökare kan uppleva de naturtyper och andra upplevelsevärden som finns i området. Detta görs genom anläggningar och information som inbjuder till, och underlättar, besök i området. Leder och anläggningar ska finnas för besökare med olika behov. De ska också ha en kanaliseringseffekt i syfte att erhålla en långsiktig samexistens mellan friluftsliv och biologisk mångfald genom att känsliga delar inte tillgängliggörs.

Prioritering mellan bevarandevärden

Det geologiska värdet och kulturmiljövärdena är överordnade inom området kring brotten. Friluftslivets intressen prioriteras i anslutning till befintliga anordningar för friluftslivet. I övrigt prioriteras bevarande och ökande av den biologiska mångfalden. Levande eller döda träd som utgör fara eller hinder utmed leder får tas bort eller flyttas, men särskild hänsyn ska tas till gamla träd.

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Bevarandemålen har utformats i enlighet med de nationella riktlinjer som gäller för formulering av bevarandemål för skyddad natur. Reservatet är indelat i 3 skötselområden:

1. Äldre skog med fri utveckling
2. Område för friluftsliv och kulturmiljövård (vid brotten och utsikterna)
3. Friluftsliv och anläggningar

Skötselområde 1: Äldre skog med fri utveckling

Beskrivning

I området finns äldre granskog i branterna och gammal tallskog på höjderna, särskilt i delar med tunt jordtäckte och i sydlänt läge. Östbrantens skog är fuktig och hänglavsrik präglad av intern beståndsdynamik, medan de torrare skogarna rimligen har utvecklats i forna tiders brandregim. Rödlistade arter påträffas främst kopplade till förekomsten av död ved.

Bevarandemål

Området präglas av olikåldrig skog dominerad av gamla granar. Naturliga processer som åldrande och avdöende leder till att död ved finns i olika grovlekar och nedbrytningsgrader och att skogen är olikåldrig. Omvälvande störningar i form av t.ex. stormfällning och/eller insektsangrepp, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär, men detta är en del av skogens utveckling. Arealen äldre skog med fri utveckling ska vara 47 hektar.

Skötselåtgärder

Fri utveckling

Gammal stubbe efter ett träd som har utsatts för åtskilliga bränder inom ett av de torrare områdena vid Blyberget.

Lucka i granskogen i östra branten med åtskilliga efter kraftig upplega toppbrutna granar.

Skötselområde 2: Området för friluftsliv och kulturmiljövård

Beskrivning

Miljön kring de mäktiga stenbrotten erbjuder både vackra utsikter och tankeväckande inblick i den forna stenhuggarverksamheten. De gamla tallarna ger en behaglig inramning till utsikterna och lövrikedomen kring brotten bidrar till upplevelsen.

Bevarandemål

Miljöer som bidrar till att förstärka upplevelsen för besökarna och framhäva brotten och utsikterna. Kulturmiljövärdena tillvaratas och fornminnesstatusen beaktas.

Målbilden för områdets utsikter bör vara att ingen sly stör utblicken och att denna är så vid som förutsättningarna medger.

För brottområdet bör målbilden vara ett glest trädskikt av lövträd, främst av rönn och sälg, eller där dessa arter saknas, av björk. Där de största högarna av skrotsten ligger bör all uppväxande trädvegetation avlägsnas. Arealen kring brotten och utsikterna ska vara 13 hektar.

Skötselåtgärder

Restaureringar

I huvudsak har området, i och med de åtgärder som har företagits av Blybergs samfällighetsförening, en tillfredställande status i dagsläget. Utvecklingen av sly sker dock snabbt i de delar som avverkades för en tid sedan. Här krävs åter röjningsinsatser. Viktigt är att röjningsavfall tas omhand, eventuellt genom att det bränns på lämpliga platser strax utanför själva brotten.

Löpande skötsel

Röjning av uppväxande sly. Intervallet bör inte vara större än vart tredje år med tanke på den snabba skottskjutningen i den gynnsamma tillväxtmiljön. Inför åtgärder i fornminnesförklarat område ska samråd med Länsstyrelsens kulturmiljöavdelning ske.

Skötselområde 3: Friluftsliv och anläggningar

Beskrivning

Friluftslivet kring stenbrotten följer av praktiska skäl i stort sett undantagslöst de leder och trappor som finns iordningställda för besökare. Vid utsikten ovanför Nya brottet finns en fin slobod iordningställd, vid Gamla brottet och Ugglasstenen finns enklare bänkar. En trevlig utställning som informerar om den forna verksamheten och de verktyg som användes finns inrymd i en återuppförd bod strax nedanför Nya brottet. Två torrdass finns för besökarnas bekvämlighet.

En ganska brant led finns uppmärksammad till högsta punkten på berget.

Entrén till området utgörs idag av en parkeringsyta strax intill ett gammalt sidotag där också en förfallen sommarladugård finns.

Större delen berörs inte av något friluftsliv och saknar helt anläggningar

Bevarandemål

De anläggningar som finns för besökare är i gott skick

Information om reservatet och vilka föreskrifter som gäller där finns på informationstavlor i anslutning till området och via länsstyrelsens hemsida.

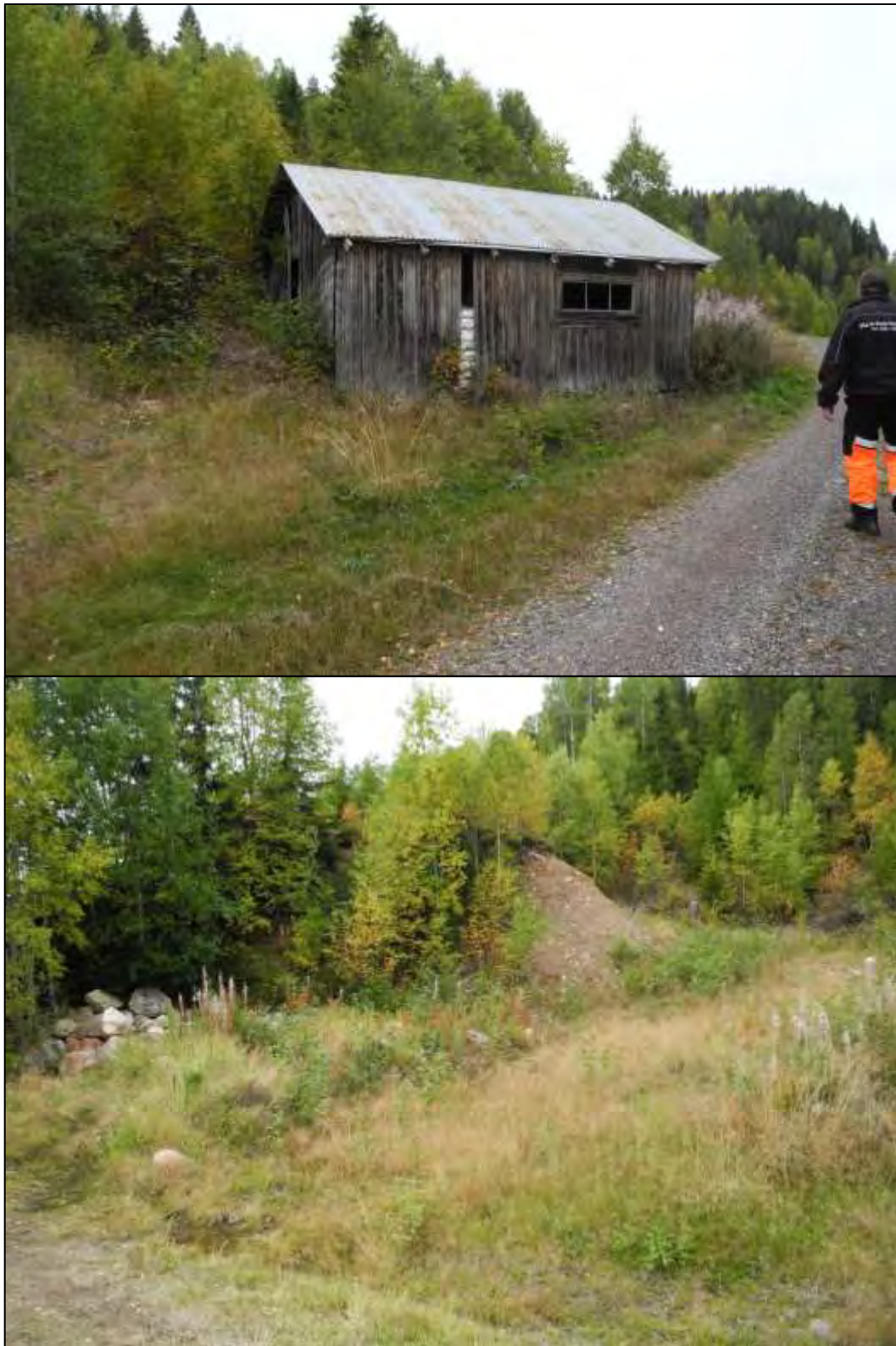
Skötselåtgärder

Initialåtgärder

Uppmärkning av naturreservatsgränsen. Iordningställande och uppskyllning av parkeringsplatsen samt uppstädning av sidotaget och sommarladugården.

Löpande skötsel

De anläggningar som finns i reservatet underhålls. Ved tillhandahålls vid sloboden.

Sommarladugården vid parkeringen samt sidotaget med skrotsten. Här behövs uppsnyggning samt skötsel av skogen med sikte på en parkartad lövskog.

Hyggesvegetation samt lövsly längs stigen upp mot Gamla brottet uppkommen efter avverkning. De nedre delarna bör skötas med sikte på en parkartad lövskog, de övre hålls mer öppna genom återkommande röjning. Endast enstaka rönn och sälg tillåts här nå trädstorlek.

Motstående sida: Bilder från trappan upp mot Gamla brottet, utsikt över Gamla brottets brottkant samt vy från utsikten vid Ugglasstenen. Trappa ledstänger och staket ska hållas i gott skick. Gamla avverkningsrester i brottet bör avlägsnas eller eldas upp.

Nedan: Slogboden och utsikten ovanför Nya brottet. För att förbättra utsikten söderut bör skymmande tallar kunna avlägsnas, förutsatt att inga riktigt gamla trädindivider berörs.

Den återuppförda boden med dess utställning.

Ansvarsfördelning rörande anläggningarna

Blybergs samfällighetsförening har hittills ansvarat för och finansierat (med vissa bidrag) de åtgärder och anläggningar som har berört området. I och med bildandet av naturreservatet bör ett avtal upprättas mellan samfällighetsföreningen och naturvårdsförvaltaren (Länsstyrelsen) som klargör ansvarsfördelning och finansiering. Grundläggande bör vara:

Naturvårdsförvaltaren (Länsstyrelsen) ansvarar för och bekostar:

- Uppmärkning, skyltning och information
- Skötsel av mark och växtlighet
- Skötsel av parkering, leder, spänger och trappor
- Tillsyn och uppföljning

Blybergs samfällighetsförening ansvarar för och bekostar:

- Skötsel och underhåll av slobod, museibyggnad och torrdass inklusive ved till sloboden.

Delar av naturvårdsförvaltarens åtaganden kan efter upprättat avtal med fördel utföras av samfälligheten i egenskap av markägare.

Jakt

Jakten inskränks inte av reservatsföreskrifterna, men förutsätts bedrivas på ett sätt som tar hänsyn till de besöksintensiva delarna av reservatet.

Dokumentation och uppföljning

Dokumentation

Förvaltaren ansvarar för att väl dokumentera alla nyskapande åtgärder och restaureringar. Förvaltaren ska även dokumentera underhållsåtgärder samt tillsyn av friluftsanläggningar.

Uppföljning

Bevarandemål

Uppföljning av de bevarandemål som angetts i skötselplan ska göras som underlag för utvärdering av om syftet med reservatet uppnås. Uppföljningen genomförs av Länsstyrelsen. Uppföljning kommer att ge vägledning om ytterligare bevarandeåtgärder krävs för att upprätthålla gynnsamt bevarandetillstånd.

Restaureringsåtgärder

Uppföljning av alla restaureringsåtgärder ska göras på initiativ av förvaltaren, i samverkan med funktionen för områdesskydd vid länsstyrelsen.

Övriga skötselåtgärder

Förvaltaren ansvarar för att följa upp genomförda skötselåtgärder.

Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras då uppföljningen indikerar att behov finns, eller om skötselplanen i övrigt är inaktuell.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Åtgärd	Prio - ritet	Mål med åtgärden	När	Var	Frekvens
Uppmärkning av reservatsgräns	1	Synliggöra reservatsgräns	Inom 1 år	Se karta	Engångsåtgärd, underhåll vid behov
Uppsättning och underhåll av informationsskyltar	1	Ökad tillgänglighet	Inom 1 år	Se karta	Engångsåtgärd, underhåll vid behov
Folder och webbplats	2	Ökad tillgänglighet	Inom 1-5 år		Engångsåtgärd, underhåll vid behov
Iordningställande av parkering samt uppsnyggning av sidotag och gammal sommarladugård intill	1	Ökad tillgänglighet samt förbättrat intryck av entrén till reservatet	Inom 1-5 år	Se karta	Engångsåtgärd, underhåll vid behov
Underhåll av slobod, trappor och övriga anläggningar vid behov	1	God tillgänglighet	Löpande	Se karta	Löpande

Bilagor:

Bilaga 1: Bild av texten på skylten vid Ugglasstenen

Samuel af Ugglas och Ugglas-stenen i Blyberg

På Blyberget med sin stora fjärra ett stort portfyrbrotten. På blocket finns många inskriptioner, den äldsta är från år 1727. Den dominerande inskriptionen är gjord av Samuel af Ugglas den 14 augusti 1810, och stenen kallas därför Ugglas-stenen.

Samuel af Ugglas (född Nordströms) i dräkt.
Porträtt målat av Henrik Fuchs, omkr. 1785.

Samuels anor kan enligt adelskatalogen spåras till mitten av 1600-talet. Han var prästson och föddes den 9 maj 1750 i Hedenora. Han fick många uppdrag och arbeten. I adelskatalogen står: "Han var en utmärkt ämbetsman samt städ i mycket tid hos ämbetsmännen Gustav III och Gustaf IV Adolf, besättningsman efter Gustaf IV, var flera gånger ledamot av regeringen, hade överinsyn vid byggnaden av Norrbro i Stockholm och resandet av Gustav III:s staty, inkomple Föresmark och Johannisfors bruk, båda i Forsmarks sn. Giff 1782-1786 i Stockholm med Carolina Wulff". (Att alla hans uppdrag, ämbeten och utmärkelser är för omfattande, varför här endast några kan nämnas. För mera utförliga uppgifter hänvisas till referenslistan i slutet av artikeln.) - Han adlades år 1772, härad vid KMO och sersimorridare 1780, härad vid RVO 1781, revisionskontrollör 1783, rikshärad samt RNO 1786, landsbördling i Stockholm år 1787, friherre 1796, greve 1799, överståthållare i Stockholm 1800.

Han ägde och drev med kraft Forsmarks bruk från 1782 till sin död. Flera av de många byggnader som han lät uppföra har blivit intressanta och ännu. Vid början av 1790 påbörjades utformningen av en ny kyrka inom Forsmarks bruk, och Samuel af Ugglas till uppgiften gå till arkitekten Olof Tempelman och konstnären Louis Maeritz. Den 1 juli 1796 ägde den högridliga grundläggningen rum, då kung Gustaf IV Adolf hade grundstenen. Många dalkarlar deltog i byggnaden och kyrkan invigdes i oktober år 1800.

Samuel af Ugglas var delägare och en stor intressent i portfyrbrotten i Ålvdalen. Vid en inspektion av anläggningarna i Nilsen och Långin som portfyrbrotten skrev han sitt namn på blocket på Blyberget 14 augusti 1810. Två år senare, 6 april 1812, dog Samuel af Ugglas och under altaret i Forsmarks kyrka ligger han och hans hustru begravda i varsin gravkammare.

Forsmarks bruk ägs nu av Forsmarks Kraftgrupp AB, som genomför upprustning och restaurering där. De bedriver utbildning och hyr ut konferenslokaler och gästrum.

Området i Blyberg med portfyrbrotten och Ugglas-stenen ägs av Blybergs Samfällighetsförening. Stenen blev med åren bemängd med mossor så att inskriptionerna var svårtydda. År 1992 togs kontakt med länsstyrelsens kulturmiljöenhet och riksanantikvarieämbetet. Efter deras anvisningar gjorde några blybergare en grundlig rengöring av stenen. Sedan målades inskriptionen med tunfärg. Den nyrestaurerade Ugglas-stenen nyinvigdes 17/8 1993 med en vandring med ett 40-tal deltagare förbi de gamla stenbrotten. Vandringen leddes av Anders Görans, som berättade om portfyrbrytningen i Blyberget och om Samuel af Ugglas. Hembildsintendent Gunilla Hallst medverkade och professor K. Gösta Eriksson talade om geologin.

Upp till Ugglas-stenen går en brant väg där man kan se de gamla brotten och stora avslagshögar. Man förundras över att de kunde köra block avsedda för portfyrpjäser nedför den mycket branta vägen. Från Ugglas-stenen går en stig genom skogen till det nya brottet, som nyttjades till 1960-talet. Det är en intressant vandring på Blyberget, att se vad man kunde lastadkomma med de medel som då stod till buds. Samtidigt kan man njuta av den vackra utsikten över bygden.

Anders Görans

Litteratur:

Adelskatalogen.
Förordna Portfyrverk 1788-1805. L. Lagerström, Hå. Ahng.
Forsmarks bruk. Byggnadsen. K. J. Ekland.
Forsmarks bruk. Högskolan. Stig Fogelmark.
Lund nr 38. 3 maj 1991.
Svenska Turistföreningen årets 1994.